

ZADRUGA

:: :: Glasilo „Zadružne Zveze v Celju“. :: ::

MILOŠ STIBLER:

Trideset let zadružnega dela.

(Dalje).

Glasom § 6. prvih pravil se je določil »obstanek Zveze začasno na dve leti«. Z ozirom na to določbo »se je načelstvo naprosilo, da sestavi stalna pravila, kar naj predloži prihodnjemu izrednemu občnemu zboru, ki bi naj se znabiti jeseni v Ljubljani vršil.«

Predzadnja točka dnevnega reda je »pogovor o rednih doprineskih v gotovini posameznih posojilnic.« Zapisnik poroča o tem sledeče: »Načelnik omenja, da plačujejo nemške posojilnice k svoji zvezi na Dunaj te pristojbine po meri čistega letnega dobička. To pa ni pripravno zategadelj, ker se različno računi sestavljajo; zveza nemških posojilnic določuje tudi, to in to se mora v čisti dobiček računati in ta način provzroči po nepotrebnem dela. Na primer je lani plačal ptujski »Vorschussverein« k zvezi na Dunaj letnine 38 gld. 32 kr. Načelnik stavi predlog: Posojilnice naj bi donšale omenjene svote v blagajno zveze od danih posojil in sicer po sledeči lestvici:

Posojilnice, ki imajo izposojenega denarja do	25.000 gld. plačajo	5 gld.
nad 25 tisoč do 50.000 » »	» »	10 »
» 50 » » 70.000 » »	» »	15 »
» 75 » » 100.000 » »	» »	20 »

tiste pa, ki imajo izposojenega nad 100.000 gld., plačajo 30 gld. letnine.

Ta predlog se sprejme enoglasno in gosp. zastopniki posameznih posojilnic izrekajo, da bodo ta sklep predlagali načelstvom svojih posojilnic, ki bodo gotovo ta sklep sprejeli na

bodo posojilnice v kratkem poslale za leto 1884 po zgoraj omenjeni lestvici na podlagi lanskega (1883) računskega sklepa svoje letnine. Iz teh doneskov bi se zamogel honorirati tudi tajnik zveze za svoja opravila pri zvezi in pri časniku, seveda kolikor bi bilo prebitka po odračunanju gotovih stroškov za zvezo in za časnik. List »Zadruga« bi pa posojilnice dobivale brezplačno i. s. po potrebi 10—20 ali 30 iztisov, da ga morejo oddajati svojim zaupnim možem in drugim društvenikom.«

Pri »Raznih nasvetih« priporoča načelnik zveze, »da se upelje redna amortizacija i. s. na ta način, da bi se pri poluletnem plačevanju obrestij plačalo tudi. 5⁰/₁₀₀ posojila«. S tem je bilo to »5 ur posvetovajoče se zborovanje« končano.

Dne 5. oktobra 1884 se vrši potem v Ljubljani izvenredni občni zbor zveze z glavno točko »sklepanje o novih pravilih.« O tej točki poroča zapisnik sledeče: »Tajnik Maks Veršec prečita načrt pravil točko za točko. Vsak odstavek se potem natanko pretresuje in se jednemu in drugemu kakovo določilo pridene, oziroma nekatera beseda izpusti. Zanimiva je bila debata o sedežu zveze. Jednoglasno se določi sedanji sedež društva »Zveze slovenskih posojilnic« »Celje« in sicer je bilo merodajno to, ker v Celju stanuje g. **Mihael Vošnjak**, ki je uresničil zvezo slovenskih posojilnic in ki je strokovnjak v posojilničnih stvareh. Mislilo se je pa že tudi pri sestavljanju pravil na to, da se danes ali jutri sedež društva spremeni in sicer v »Slovensko metropolo«, v Ljubljano preseli, zategadel se je pri dotičnih točkah pravil vzelo na to ozir.«

Odbor se je sestavil sledeče: predsednik **M. Vošnjak**, odborniki: notar **Baš**, **Ivan Hausenbichler** (Žalec), **dr. Glančnik**, (Maribor), **Janez Knez** (Ljubljana), **I. Šuster** (Sv. Jakob v Rožni dolini), **dr. Tonkli** (Gorica) in **dr. Josip Vošnjak** (Ljubljana).

Prihodnji občni zbor se je vršil dne 15. novembra 1885 v Ljubljani: Načelnik g. **M. Vošnjak** pripoveduje, koliko nasprotstev je imela »Zveza«, in da se je moralo dolgo čakati, predno so se pravila potrdila. Poroča o stanju posojilnic, katerih se je leta 1884 na novo osnovalo 5 (Konjice, Makole, Pišcece, Slatina, Koper), leta 1885 pa v Krškem, Podbrezjah, Črnomlju Vrhu tega ste še dve na Stajerskem že registrirani, ki pa še ne poslujete. Stanje v zvezi stoječih posojilnic objavljeno je bilo v »Zadrugi« 5. štev. — Kar se tiče posojilnic, mora se priznavati, da jim še vedno gotovine primanjkuje. Le mariborska in celjska imata vedno dovolj denarja. Mariborska je podpornica mnogim manjšim po-

sojilnicam in načelnik stavi predlog, da se ji za to izreče zahvala, kar vsi navzoči živahno odobrujejo. Dalje poroča g. predsednik, da je dala celjska posojilnica že 26.000 gld. drugim posojilnicam po 5⁰/₀ na posodo, kar se tudi z veseljem odobruje. Mestni zbor ljubljanski dal je posojilnici celjski 10.000 gld. kot hranilne vloge, društvo »Narodni dom« pa 2000 gld. in predlaga izreči obema zahvalo, kar navzoči jednoglasno storijo, in prošnjo pristavijo, da še nadalje pomagata našim denarnim zavodom.«

»Gospod načelnik pripoveduje potem, da je visoko c. kr. finančno ministerstvo ugodno rešilo prošnjo načelstva zveze slov. posojilnic o zadevi neposrednih pristojbin, namreč tako, da ni treba te pristojbine več dvakrat, ampak samo enkrat v letu, na podlagi letnega računskega sklepa vplačevati, kar bode vsem posojilnicam gotovo dobro došlo. Dotični odlok se je ob svojem času v »Zadrugi« objavil.«

»Gospod načelnik omenja potem dopis deželnega odbora kranjskega za vodila pri ustanavljanju posojilnic in pravi, da je ta odbor zahvalno priznal uspešno delovanje zveze slovenskih posojilnic, kar ga kot načelnika prav veseli, da se je delovanje zveze priznalo tudi od take oficijelne oblasti.«

Dopis deželnega odbora kranjskega se glasi doslovno sledeče:

»Slavno načelstvo »Zveze slovenskih posojilnic« v Celju!
(V roke g. **M. Vošnjaku**.)

Slavni deželni zbor kranjski je v šesti seji dne 9. oktobra 1884 izrekel »Zvezi slovenskih posojilnic« svojo zahvalo in priznanje za njeno koristno delovanje. Ob enem je naročil deželnemu odboru, da v posebni okrožnici do občinskih in župnijskih uradov opozarja na koristno delovanje hranilnih in posojilnih zadrug in da okrožnici priloži navod k ustanavljanju, vzgled pravil in poduk za delovanje.

Podpisani deželni odbor se počastuje, slavni »Zvezi« naznanjati sklep slavnega deželnega zbora ter dostavlja prošnjo, da naj »Zveza« blagovoli pripomagati deželnemu odboru pri izvršitvi deželno-zborskega sklepa s tem, da sestavi pouk, kako se naj ravna pri ustanavljanju in delovanju hranilnih in posojilnih zadrug.

Slavna »Zveza« bi deželnemu odboru jako ustregla, ko bi priložila tudi vzgledna pravila in sicer:

1. za kmetijske posojilnice z omejenim poroštvom, ker za neomejeno poroštvo nazori niso še dovolj jasni, in
2. za posojilnice z neomejenim poroštvom.

Deželni odbor bo potem svoji okrožnici do župnijskih in občinskih uradov priložil navod in pravila.

Končno se usoja deželni odbor slavni »Zvezi« naznaniti, da je tudi kmetijska enketa, katera je 17. in 18. aprila t. l. zborovala v Ljubljani, v drugi seji sprejela enoglasno sledeči sklep: »Zvezi slovenskih posojilnic« se izreče zahvala za njeno marljivo in koristno delovanje, po katerem je že marsikatera kmetija bila rešena propada.

Murnik l. r.«

»Konečno naznanja g. načelnik, da so priprave za posojilnici v Slov. Plajberku in v Bekštanju že gotove in da se snuje nova posojilnica v Krku, za katero se posebno zanima poslanec **dr. Vitezić**. Posojilnica v Slovenskem Plajberku bi že lahko davno poslovala, ako bi ji ne delala deželna sodnija v Celovcu zaradi slovenskih pravil zaprek. Stvar je zdaj pri pravosodnem ministerstvu in upati je, da se bode v kratkem vse dognalo.«

Pri poročilu o »Zadrugi« naznanja predsednik, da ima list izgubo, ki se pa bo pokrila s prispevki posojilnic. Stavi se potem vprašanje, v kaki obliki bi naj za naprej izhajala »Zadruga?« Po daljšem razgovoru, pri katerem so se oglašali gg. **dr. Vošnjak, Simon, Veršec in Knez**, obvelja naposled g. Vošnjaka predlog, da bode odslej »Zadruga« izhajala vsak drugi mesec in če možno v večji obliki.«

Odbor se sestavi sledeče: »Pri volitvi načelnika in odbornikov nasvetuje g. **Lenarčič**, da se načelnikom zopet voli gosp. **M. Vošnjak**. Enoglasno sprejeto. Odbornikom se izvolijo gg.: **Ivan Hausenbichler** v Žalcu, **dr. Josip Sernek** v Celju, **P. Simon** v Mariboru, župnik **Lendovšek**, Makole, **dr. J. Vošnjak** in **A. Knez** v Ljubljani, **Lenarčič** na Vrhniki.

Razni nasveti: »Gospod **Mihael Vošnjak** predlaga, da naj zdaj zveza, ko se je kot društvo postavno ustanovila, postane lastnica že itak svojega glasila. Ta predlog sprejel se je enoglasno in načelstvu se naroča, da stori v to potrebne korake.«

»Nadalje predlaga g. **M. Vošnjak** naslednjo resolucijo: »Z ozirom na to, da je nacionalna banka edini denarni zavod, kateri ima državni privilegij izdavat bankovce; da bi toraj nacionalna banka, kakor pomaga s svojim cenim kreditom veliki trgovini in veliki industriji, ravno tako morala najštevilnejšim in najvažnejšim stanovom, obrtniškemu in kmetijskemu dovoljevati kredit; in da nacionalna banka to lahko stori brez nevarnosti za svoje zaklade po tem potu, da olajšava kredit tistim denarnim

zavodom, katere so si ustanavljali kmetje in obrtniki sami na podlagi solidarnosti, to so hranilne in posojilne zadruge; pričakuje zveza slovenskih posojilnic:

1. da bode vodstvo nacionalne banke hranilnim in posojilnim zadrugam dovoljevalo kredit pod takimi pogoji, da se ga bodo zadruge res mogle posluževati;

2. ako pa nacionalna banka tej želji ne bode htela zado-
stovati, pričakuje se od državnega zbora, da se bode pri posve-
tovanju o privilegijah nacionalne banke oziral na opravičene
zahteve hranilnih in posojilnih zadrug namenjenih v podporo
kmetškega in obrtniškega stanu.«

»Ta resolucija se jednoglasno sprejme in načelstvu naroča, da jo doloži na prava mesta. Pri tej priliki se je omenjalo, da je avstro-ogrška banka zato tukaj, da služi kot posredovalnica pri splošnem kreditu in vsi drugi narodi uživajo koristi onega kredita, samo mi Slovenci ne in ako se sami ne postavimo čvrsto na noge, tudi ne bomo ničesar dobili. Neustrašljivo moramo zahtevati naše pravice, ki nam jih konečno dati morajo, saj je pravica na naši strani.«

»Gospod načelnik predlaga potem resolucijo, da naj posojilnice ne dajejo posojil na hipoteke, ker to ni namen posojilnic. Za hipotekarni kredit so hranilnice tukaj in denar v posojilnicah ni stalen, zato se tudi ne sme v hipotekah zabiti. Posojilnice smejo posojila le na kratek obrok dajati. Tudi je v posojilnici denar za hipoteke predrag, ker ga nimajo posojilnice tako po ceni v rokah, kakor hranilnice. Resolucija sprejme se po kratkem razgovoru z dostavkom gospoda **Kneza** v tej obliki: »posojilnice naj bi ne dajale posojila na hipoteke, le ako je to neizogibno, naj bi izimno dovolile kako posojilo na hipotekarni kredit.«

»Izreka se v kratkem tudi želja, da bi se v kratkem ustanovila hranilnica ljubljanskega mesta, v katero bi posojilnice vlagale svoje denarne rezerve, oziroma našle v slučaju potrebe pri njej zaslombo.«

Konečno stavi zastopnik mariborske posojilnice g. **P. Simon** predlog, naj posojilnice gledajo na to, da se pomnože deleži in rezervni fondi, ker bi bilo želeli, da bi deleži znašali vsaj 10⁰/₀ razposojenega denarja. Ta predlog se tudi enoglasno sprejme.«

»Potem ko tajnik zvéze **Maks Veršec** še omenja davkarskih zadev posojilnic, da je treba namreč vse predpise davkov natančno pregledati in vsaki dvomljivi slučaj poslati zvezi v Celje

v pregled, ker se vsi finančni organi ne spoznajo v tem, kako se ena ali druga posojilnica obdači, in vsled tega zamore posojilnice lahko zadeti kakova škoda, sklene predsednik g. **Mihael Vošnjak** zborovanje, se vsim navzočim za prihod zahvalivši in izreka željo, da bi tudi za naprej gospodje se žrtvovali v korist naših domačih denarnih zavodov.«

Dne 16. avgusta 1886 se je vršil občni zbor v Celju. Važna točka dnevnega reda je bil pogovor o »Zadrugi«. Predsednik g. **M. Vošnjak** poroča, da izhaja list sedaj vsak drug mesec. To se mu je moralo zdeti premalo, kajti glasom zapisnika vprašuje: »Kako bi se poročilo o stanju in dejanju naše zveze bolje med ljudstvo razširilo? Ali še naj ostane ta časnik in izhaja kakor do zdaj? Ali naj naša poročila kaki drugi časnik sprejema? Ali se naj naš društveni časnik kakemu drugemu časniku kot priloga pridaja?«

O tem se je razvila obširna debata. Tožilo se je, da je pri »Zadrugi« premalo sotrudnikov in da je list preveč enostranski. Predlagalo se je, da se naj da »Zadruga« političnim časopisom kot priloga, drugi so priporočali, da naj politični časopisi ponatiskujejo iz »Zadruga«, tretji so se zavzemali za poljudno pisavo lista. Končno je bil sprejet predlog profesorja **Kristana**: »naj ostane samostojen list in se naprosijo uredništva vseh drugih listov, da v svojih listih važnejše reči ponatisnejo n. pr. »Slov Gospodar«, »Slov. Narod«, »Eдинost«, »Sloga« itd.

Nadaljna točka dnevnega reda je bila »zastran denarja«: Izkušnja je že učila, da nekaterim posojilnicam denarja primanjkuje, druge pa imajo odveč in da je treba tu neke posredovalne pomoči. Župnik **Lendovšek** predlaga »zvezo med posojilnicami«, ki bi imela nalogo denarne izravnave. **Dr. Josip Sernek** je mnenja, da naj »posojilnice v javnost spravijo, katera ima preveč, katera premalo denarja, da bi se eni ali drugi pomoči znalo.« **Dr. Glančnik** predlaga, da bi se ustanovila »Auskunfts-bureau-zveza«. **Dr. Filipič** predlaga »realno zvezo«, v kateri bi bile združene vse posojilnice in bi torej potem te realne zveze iskale »vse vkup veliki kredit pri kakem zavodu.« Tudi **dr. Dečko** je za to, da bi bila zveza »Auskunfts-bureau«, kjer bi se zbirali izkazi o posojilnicah, iz katerih bi se spoznalo, kje je denarja odveč, kje premalo. V to svrhu pa da je potrebno potem posojilnično poslovanje nadzorovati in to bi moralo storiti »centralno vodstvo«. **G. Spinčič** je istotako mnenja, da bi bila zveza »posredovalna oblastnija«. **G. M. Vošnjak** pa pravi: »Da bi se posojilnice zdru-

žile v centralne denarne zavode, ta misel je nekoliko nemška. Nemci so skusili ustanoviti »Central-Vorschusscassa«. Vse posojilnice bi morale biti v centralni zvezi kot članice centralne posojilnice. Ko je prišlo do tega, da bi se upisale kot člani, so se vendar nekaj ustrašile. Ta misel, ki se je tam izprožila, se ni dala uresničiti. Zdaj ko so si pomogle same, ena posojilnica drugi pomaga — se more priporočat centralna posojilnica. Kako zdaj drugim posojilnicam pomagat? Naj naznani vsaka posojilnica, koliko ima več, koliko manj; le v izkazu se poznati more. — Če bi se posojilnice nadzorovale? — Vsaka posojilnica je na realni dodlagi — bi čuden vtis napravilo.« Pač pa pravi g. **M. Vošnjak** nadalje, da bi vsaka posojilnica, ktera da posojilo drugi posojilnici, imela pravico pregledati delovanje tiste posojilnice.

Dne 23. julija 1887 se je vršil občni zbor v Mariboru v prostorih Posojilnice: »G. **Miha Vošnjak** poroča o delovanju zveze v preteklem času. Nove posojilnice so se snovale v Št. Petru pod Sv. Gorami, kjer so pravila vže vpisana v združni register, vendar pa še posojilnica ni začela delovati; na Vranskem skušajo osnovati denarni zavod in sicer okrajno hranilnico, kar bi bilo še boljše, ker bi se tako polagoma pupilarni denar iz nemških tujih hranilnic v domače kraje v roke in nazaj dobil; tudi v Gornjemgradu je ustanovitev hranilnice v teku. Na Koroškem ustanovili ste se dve novi posojilnici: v Slov. Plajbergu in pa v Bekštajnu; od teh posebno slednja lepo napreduje, med tem ko je prva kmečka posojilnica in se počasneje razvija vendar pa pridno deluje. V Trstu je bil razgovor mesca novembra t. l, o ustanovitvi posojilnice, pa do zdaj se še nada ni izpolnila, da bi začela ta delovati. Upati pa je, da se bodo odpravile ovire, katere začetek delovanja ovirajo. V Istriji je bil g. **Vošnjak** v Pazinu in Buzetu zarad osnovanja posojilnic. V Pazinu je **dr. Dukič** obljubil, da se bode čim preje lotil ustanovitve takega zavoda. **Dr. Vitezlič** pa misli v Krku ustanoviti tudi posojilnico. Na Štajerskem se je osnovala nova posojilnica v Št. Lenartu v Slov. Goricah.«

»Na Dunaju se je g. **Vošnjak** za ustanovitev posojilniškega kluba potezal. Pri obnovljenju privilegija avstro-ogrske banke se je samo to doseglo, da pri menicah, ki jih banka vzame v reeskompt, ne zahteva več samo registrovanih firm. Pri poštni hranilnici se je doseglo v odseku, da sme ta posojilniške menice v reeskompt vzeti ter bode to gotovo tudi v jeseni državni zbor potrdil.«

»**G. Knez** predlaga, naj odbor napravi poziv na vse posojilnice, da naj uradujejo slovenski ter naj povsod imajo slovenske menice ter take odločno pri trafikah zahtevajo. Se sprejme.«

»Sprememba pravil. Zarad kratkega časa se prepusti, da prenaredi odbor sam pravila, v katerih se posebno § 2, naj popravi, tako da bo zveza imela pravico, braniti posojilnice pred splošnimi napadi ter čuvati koristi posojilnic kot skupine.«

»Nasvet: Želeti bi bilo, da imajo vse posojilnice na razpolago toliko denarja, kolikor znaša 10% hranilnih vlog. Odbor naj na to posojilnice opozori in jim nujno tako rezervo priporoča. Se sprejme.«

»**G. Simon** poroča, da v Mariboru zahteva davkarija, da se mora tolikokratni kolek na dolžna pisma devati, kolikor je porokov. Pritožbe niso pomagale nič in pride ta zadeva sedaj pred upravno sodišče. Pri mariborski posojilnici so se sedaj za to taka dolžna pisma upeljala, kjer se podpišejo vsi poroki in dolžniki le kot dolžniki.«

»**G. Ferk** predlaga: Odbor naj pozivlja vse posojilnice, da pri poštnih pošiljativah napravljajo slovenske naslove ter da ne pristavljajo zraven nemškega imena kraja, kamor se pošiljatev pošlje. Se sprejme.«

»**G. Knez** vpraša, zakaj »Zadruga« redno ne izhaja? Stavi nasvet, da se **dr. Vošnjak** naprosi, da bi sodeloval pri »Zadrugi.« **Dr. Jurtela** pa stavi predlog, naj se »Zadruga« več ne izdava. Po daljši debati, katere se vdeležijo **dr. Dečko** proti predlogu, **Simon** in **Ferk** za, **G. Knez** proti, glasujejo za predlog posojilnice Maribor, Ptuj, Makole, Ormož, proti pa Ljublj. okolica, Celje, Ljutomer in Šoštanj. Ker je enako glasov za in proti, ostane ta reč nerešena do prihodnjega občnega zbora.«

Izvolijo se vsi dosedanji odborniki, le na mesto **g. Simona** stopi **g. dr. Dečko**.

Dne 29. julija 1888 se vrši občni zbor v »Narodnem domu« v Ptuj. **G. M. Vošnjak** se radi boleznj ni udeležil, predseduje torej **dr. Josip Vošnjak**. Razni nasveti: »Na predlog **dr. Glančnika** se sklene: Zvezi se naroča, da skrbi za enotno in redno poslovanje slovenskih posojilnic in da v ta namen odredi in naprosi ravnateljstva posojilnic, da pregledujejo delovanje drugih posojilnic in sicer po nekem redu od vodstva zveze ustanovljenem. Sklep se naznanja vsem posojilnicam s prošnjo, da prevzamejo pregledovanje tiste posojilnice, ktero jim je naloženo od vodstva,

oziroma da od poslanca pregledajoče posojilnice blagovoljno sprejme ter mu razjasnujejo poslovanje.«

»Konečno se sklene delati na to, da se ustanovi »Južno-štajerska hranilnica.«

Dne 28. oktobra 1888 se vrši odborova seja, ki sklene sledeče:

»V smislu sklepa občnega zbora zveze slovenskih posojilnic v Ptujju dne 29. julija t. l. glede pregledovanja posojilnic in njihovega poslovanja odredil je danes odbor v svoji seji, da se poslovanje štajerskih posojilnic pregleda še pred novim letom in sicer po tajnikih mariborske in celjske posojilnice, kar se posojilnicam: Ptuj, Ormož, Žavec in Spodnji Dravograd z opazko naznanja, da bodeta dan pregledovanja omēnjena tajnika sama naznanila in se prosijo posojilnice, da tema dvema gospodoma blagovoljno razkažejo poslovanje.«

Dne 22./1. 1889 se vrši občni zbor v celjski Čitalnici: »Gospod predsednik poroča o delovanju zveze v zadnjem opravljenem letu. Omenja novoustanovljenih posojilnic, posebno pa o ustanovitvi celovške posojilnice. Dalje poroča g. predsednik po svojem prizadevanju kot državni poslanec na Dunaju glede davk. razmer posojilničnih, naznanja, da se je v državnem zboru posebni klub tistih poslancev, kateri se posebno zanimajo za posojilnične zadeve, osnoval. Tudi se je po naporu njegovem v hranilničnem odseku državnega zbora posebni pododsek za posojilnične zadeve osnoval, ktereга naloga je v prvi vrsti delati, da se v postavnem potu davkarske razmere pri posojilnicah zboljšajo. Člen tega odseka je tudi g. predsednik. Dotični pododsek je načrt glede odstranjenja dvepercentne pristojbine od obresti hranilnih vlog državnemu zboru predložil. Dalje je ta pododsek glede kolkovanja dolžnih pisem s poroki prošnjo stavil do finančnega ministerstva.«

Na tem občnem zboru se poroča o nekaterih revizijah, ki so se od strani zveze izvršile v zadnjem letu v posojilnicah. Nato se izvoli stari odbor.

Dne 12./4. 1890 se vrši odborova seja z dnevnim redom: »Nasvet g. Vošnjaka, »Zveza« naj ustanovi društveno tiskarno v Celju ter se naj takoj vložī prošnjo do vlade za dotično koncesijo. Sklene se enoglasno, da se od strani načelstva vložī dotična prošnja do namestnije.«

Dne 8. oktobra 1890 se vrši občni zbor zopet v Celju. Med zastopniki je prvič naveden zaslužni posojilničar ravnatelj

Lapajne iz Krškega. Zastopanih je 16 posojilnic. »Gospod predsednik M. Vošnjak pozdravlja navzočo gospodo in poroča obširno o delovanju in stanju »zveze«. Zahvaljuje se posebno g. Lapajnetu za trud pri sestavi statističnih podatkov, kateri so se objavili v slovenskih časnikih«. G. predsednik poroča, »da v naj-novejšem času iz raznih vzrokov ni mogel več izhajati časnik »Zadruga« in prosi navzoče, naj stavijo nasvete, ali bi še nadalje izhajal imenovani časnik ali ne. Gosp. Lapajne predlaga, da bi se namesto »Zadruga« vsako leto izdal »Letopis slovenskih posojilnic« na podlagi letnih računov. Ta letopis bi naj prinašal račune posojilnic in druge važne reči in bil bi naj obširna in podučljiva knjiga za strokovnjake in slovenske domoljube. Ta predlog g. Lapajnetu se enoglasno sprejme in se isti naprosi, da sprejme uredovanje tega letnika«. Glede »Zadruga« bodi omenjeno, da je ista začela izhajati leta 1884 ter je ponehala 1889. leta. Prvi letnik šteje 11 številk

drugi letnik	11 številk
tretji »	5 »
četrti »	1 »
peti »	1 »
šesti »	1 »

Predsednik predlaga, »da bi se pravila »Zveze« v tem smislu prinašala, da bode imel odbor pravico in dolžnost, pošiljati svoje nadzornike k posameznim posojilnicam, da se prepričajo o njih poslovanju in uradovanju. Ti nadzorniki naj bodo, ako mogoče, zapriseženi ali pa naj vsaj storijo načelstvu zveze s častno besedo obljubo, da bodo revizijo izvršili vestno in čuvali uradno tajnost«. Nadalje predlaga še nekatere spremembe, ki se sklenejo. V spremenjenih pravilih nas zanimajo sedaj §§ 2, 3, 10 in 19.

§ 2 »Namen«. »Zveza slovenskih posojilnic« ima namen, da pripomaga posojilnicam na Štajerskem, Kranjskem, Primorskem in Koroškem k uspešnim razvoju in sicer s tem, da bode s podukom in dejanski podpirala posojilnice v njihovem delovanju, da bode primernim potom pri c. kr. vladi in pri zakonodateljnih zborih se potegovala za uredbe in zakone v prid posojilnicam in pomagala ustanoviti nove posojilnice v zgoraj navedenih deželah. Glede uspešnega razvoja posojilnic ima načelstvo zveze tudi nalogo izvrševati perijodično pregledovanje (revizije) posameznih posojilnic na stroške »Zveze«, po odposlanjih, če mogoče priseženih ali pa vsaj takih nadzornikov, ki storijo načelstvu zveze s

častno besedo obljubo, da bodo revizijo zvršili vestno in čuvali uradno tajnost.«

(Nadaljevanje sledi).

BENJAMIN KUNEJ:

Poročilo o revizijah.

(Poročal na zadružnih sestankih dne 30. decembra 1912 v Celju in dne 26. januarja 1913 v Gorici.)

(Dalje in konec).

Krajšave pri štambiljah niso dovoljene, ker je podpis veljaven, če se podpiše firma s popolnim istim besedilom, kakor je registrirana, kateremu se naj dostavijo še podpisi, kakor jih pravila določujejo. Tudi ta nedostatek se je pri večini zadrug že odpravil, kjer pa še ni odpravljen, se naj to nemudoma zgodi.

Gotovina se naj vedno hrani v blagajni pod dvojnim ključem, in se ne sme jemati na osebo nobenega ozira češ, da je ista tako zanesljiva, da ni treba kontrole. Skušnja nas je že dovolj poučila, kolike važnosti so dvojni zaklepi. V mnogih pravilih je tudi določeno, da udje načelstva ob času svojega uradovanja ne morejo dobiti posojila in ne smejo biti porok drugim izposojevalcem. Iziemo teh določil sme delati načelstvo skupaj z nadzorstvom. Te izjeme pa se naj vpišejo v zapisnik in se naj tudi označi vzrok izjeme.

Nadzorstvo.

Število članov nadzorstva je pri raznih zadrugah različno. V mnogih slučajih sem opozoril, da ni število nadzorstva v pravem razmerju z udi načelstva. Število udov nadzorstva je pri nekaterih zadrugah zelo malo, da, našel sem celo samo po enega. V nadzorstvu naj bi bilo vedno po več udov, kakor v načelstvu. V velikih slučajih sem moral grajati brezbrizno in mlačno izvrševanje dolžnosti nadzorstva in jih poučiti o predpisih, ki jih nalagajo pravila in zakon ter jih opozarjati na posledice, katere lahko nadzorstvu nastanejo, če ne izvršuje svojih dolžnosti. V tem oziru sem imel slabe izkušnje in zelo malo uspeha. Napravilo je vtis, da se gre pri nadzorstvu le za nekako častno službo, katera ga na ničesar ne veže. V nekaterih slučajih so me udi

načelstva začudeno pogledali, ko sem jim razložil, da imajo odgovorno dolžnost. Sem mnenja, da bi naše združništvo v marsičem boljše uspevalo, ko bi se nadzorstvo bolj zavedalo svojih dolžnosti, kakor je to dosedaj storilo. Ne zadostuje, da se udje nadzorstva omejujejo na to, da pregledajo površno računске zaključke ter jih podpišejo! Udje nadzorstva so postavno zavezani, da celo leto zasledujejo delovanje zadruga in načelstva, najdene nedostatke vpisujejo v zapisnik in gledajo tudi na to, da se napake odstranijo. Načelstvo, ki se zaveda svojih dolžnosti, ne bo zoper tako kontrolo nikakor nevoljno, nasprotno bo vplivalo to na njega pomirjevalno, ono bo čutilo olajšanje v izvrševanju svojih dolžnosti. Pa tudi od druge strani ima vestno delovanje nadzorstva svoje dobrote, ker dobi s tem zadruga takih mož na razpolago, ki lahko zasedejo mesta načelstva.

Pri revizijah je malokedaj kateri ud nadzorstva prisoten; sem jih pa povabil, da se prepričam, če se v knjigah spoznajo. Bolj živahna udeležba od strani nadzorstva bi bila pri reviziji pač potrebna.

Občni zbori.

Splošno se pri sklicevanju občnih zborov postopa pravilno in se vpošteva določila združnega zakona in pravil. Navadno se vrši le en občni zbor. Zapisniki so se poprej spiso ali na pole papirja, kar pa nasprotuje postavnim določilom, sedaj se spisujejo v za to določene knjige, le sestava istih je raznovrstna. Zapisniki naj bodo kratki in se naj v njih nič ne izpusti, kar je važnega, t. j. konstatiranje, da je bil občni zbor pravilno razglašen, da je sklepčen, kje in ob kateri uri se je vršil, dnevni red in sklepi. Posebno se naj naglašaja, da je računski zaključek odobren, kako se je čisti dobiček porabil in kako so se volitve izvršile. Priporočam zaradi enotnosti, da se spisujejo zapisniki po vzorcu Lapajnetovega »Posojilničarja« stran 20 in 21. Dostavil bi temu še, da se v zapisniku naj ne konstatira samo sklepčnost in pravilno sklicanje občnega zbora v smislu §§ pravil, ampak se naj vselej tudi pove, kaj določajo ti §§, t. j., koliko je bilo navzočih, koliko zastopanih deležev in v katerem listu ali na kakšen drugi način se je razglasil. Pri tej priliki opozarjam, da naj posojilnice brez izjeme objavljajo svoje občne zборе v svojem glasilu »Zadruga«, ker s tem podpirajo svoj list, ki se kot strokoven tudi shranjuje in so tako dokazi za pravilno sklicanje vedno pri roki.

Eno dejstvo pa končno ne morem zamolčati, in to je ne-
navadno slaba udeležba pri občnih zborih. Pri posojilnicah, ki
štejejo več sto, da več tisoč zadrušnikov, se občnega zbora
udeleži komaj odbor sam ali pa še ta ne polnoštevilno. In takšen
sestaneq imenujemo mi občni zbor!? Gospodarske razmere so
danes vendar take, da smemo upati, da je prepričanje o veli-
kanski važnosti zadrušništva že najširšim krogom prešlo v kri
in to prepričanje bi se moralo izkazati v večjem zanimanju za
stvari, ki se godijo v zadrugah, pri katerih je vsak poedini
včlanjen. Tega zanimanja pa žalibog še ni dosti.

Lastno premoženje.

Za vsako zadrugo, ki se hoče razvijati in dobro uspevati,
je neobhodno potrebno, da si pridobi zadosti lastnega premo-
ženja in dovolj obratnega kapitala. Čeravno si skupnost lažje
pridobi kredit kakor poedini, vendar je lastni kapital tisti temelj,
na katerega je postavljeno vse zadrušništvo — to seveda, če so
tudi drugi predpogoji dani.

Kaj pa je pravzaprav lastno premoženje in lastni kapital
zadruga? To so deleži, rezerve in čisti dobiček. Od njih je od-
visno lastno premoženje.

Zadruga so več ali manj primorane iskati kredit in to
temveč, če je lastnega premoženja malo. Čim manjše je lastno
premoženje, tem težje se dobi denar. Popolnoma opravičeno po-
stopajo banke, da se ozirajo pri dovoljevanju kreditov na to, če
ima dovolj deležnega kapitala. Seveda je kredit zadruga tudi od
drugih momentov odvisen; predvsem od zaveze zadrušnikov,
rezerve, od tujega kapitala, kakovosti podjetja, prometa, pra-
vilnega vodstva zadruga in knjig ter vestnega izpolnjevanja
prevzetih dolžnosti, — vendar ostane poglobitno: močni deležni
kapital.

Mnogo je posojilnic, ki imajo deleže po dve, da tudi po
eno krono — pri teh seveda deležni kapital ne more naraščati.
O priliki revizij sem obrazložil, kako važnega pomena so deleži
in pomnožitev istih. Priporočal sem, da zadruga povišajo deleže
in skušajo z vsemi sredstvi doseči visoki deležni kapital na ta
način, da plačajo premožnejši zadrušniki po več deležev in da
se napravi pri dovoljevanju posojil nekaka mera za deleže, tako
n, pr. plača vsakdo za posojenih 300 ali 500 ali 1000 K en delež.
V teku let si bo zadruga na ta način nabrala veliko lastnega
premoženja pa tudi obratnega kapitala. Veliko zadrug je pa temu

nasprotno postopalo in znižalo svoto deleža od 20 ali 10 K na 2 K, češ da zadružniki tako visoke deleže težko in z nevoljo plačujejo in da se bo pridobilo z malimi deleži več zadružnikov. Skušnja je pokazala nasprotno. Nič več se ni zadružnikov pridobilo, ker so vedno le isti postali zadružniki, ki so bili v to primorani, kateri so od zadruga iskali kredita — in deležni kapital se je nasprotno zmanjšal mesto povišal. Treba je zadružnikom le stvar razložiti in jih pravilno poučiti, pa bo šlo. Naj se deleži obrestujejo kakor navadne hranilne vloge in zadružnik bo uvidel, da je zguba pri obrestovanju le neznatna in končno le zadrugi in neposredno tudi njemu v prid.

Dostikrat najdem, da se deleži pred potekom dobe izplačujejo. Slišim, kadar v tej zadevi opozarjam na postavna določila pri omejeni ali neomejeni zavezi, da so zadružniki nevoljni, če se jim delež takoj ne izplača. Zadružnike je treba takoj opozoriti na njihove obveze in dolžnosti in jim razložiti, v kaj služi deležni kapital. Nekateri odborniki so mi izjavili, da raje prevzamejo sami odgovornost za prezgodnje izplačilo deležev, kakor pa da bi imeli sitnosti s tem, da pridržujejo deleže. Verjamem, da je to v gotovih slučajih zares sitna stvar, vendar smo primorani se postavnih določil držati in to tembolj, ker te za zadruga prav ugodno govorijo. Že ime delež pravi, zakaj se tu gre. Zadružnik je udeležen vseh kupčij, ki jih zadruga izvrši in prevzame s tem tudi neko jamstvo, je pa tudi vdeležen pri vsem dobičku, ki ga ima zadruga. Da bi se za vplačane deleže že vnaprej jamčilo za dobro obrestovanje, je seveda nesmisel — če se nič ne zasluži, se tudi ne more izplačati dobička. Če sem poprej rekel, da se naj deleži obrestujejo, je to seveda le v toliki meri vpoštevati, kolikor uspehi zadruga kupčije to obrestovanje dopustijo. Če hočemo lastni kapital pomnožiti in okrepiti, moramo dati tistim, ki nam k temu pripomorejo, priliko, da to tudi radi storijo. Udje zadruga naj ne bodo le revnejši sloji, ampak tudi premožnejše osebe, ker je to za kreditne zadruga velike važnosti. Največje zlo je razmerje med lastnim in tujim premoženjem, ki je pri mnogih zadrugah kakor 1 : 15, 1 : 20, celo 1 : 30 in še več. Po gori danih navodilih bo zadrugam lahko to razmerje v teku let znižati in si s tem pridobiti trden kredit.

Del lastnega premoženja tvorijo tudi rezerve. Le malo zadrug sem našel, ki bi ne imele rezervnega fonda i. s. ga niso imele radi tega, ker so še premlade, ali ker so ga porabile za kritje izgube ob računskem zaključku. Rezervni zaklad naj od-

govarja razmeram zadruga, naj pa bo tudi vedno pravilno in resnično v bilanco postavljen. V njega ste steka ves letni ali delni čisti dobiček in pristopnina. Ne priporočam, da se nalaga svota rezervnega zaklada posebej ali pa se za njo kupijo raznovrstni vrednostni papirji, ker se tako ta svota odtegne celemu obratu in prinese manj dobička; vrh tega pa je še lahko izpostavljen raznim izgubam. Kako se rezervni zaklad uporablja, je večinoma v pravilih določeno.

Tuje premoženje.

Od revidiranih zadrug jih je mnogo, ki ne izhajajo z lastnimi sredstvi. Obratni kapital obstoja iz hranilnih vlog zadružnikov in nezadružnikov, izposojil, reeskompta itd. Posebno pozornost sem posvečal temu delu poslovanja ter našel, da velika večina zadrug lepo oskrbuje hranilne vloge, da, reči moram, da sem našel tu naravnost vzoren red. Razmerje med lastnim in tujim premoženjem sem že na drugem mestu omenil. Važni so tudi odpovedni roki za hranilne vloge, katere ima sicer vsaka posojilnica določene, pač pa se jih ne drži. V mirnem času se naj vlagatelji opozorijo na nje in bodo le tedaj dosegli svoj namen v nemirnih časih, ako se jih strogo poslužujemo. Kako važno je to, je marsikdo ravno lani in letos poskusil. Povdarjam tu, da se moram odpovednih rokov držati, ker dajemo našim zadružnikom posojila le iz hranilnih vlog in posojil ne moremo dobiti nazaj v par dneh.

Dovoljevanje posojil.

To je težko, menda najtežavnejše poglavje za revizorja. Izključeno je pri reviziji, ki se sedaj izvršuje vsako drugo leto, vse tako natančno pregledati, da ne bi ničesar prezrl. Če tudi revizor pregleda vse priloge, zadolžnice in menice, ostane še vedno vprašanje, če imajo te označeno vrednost ali pristnost. Revizija oteškoči lahko vsakovrstne malverzacije, pa zabraniti jih ne more. Naloga nadzorstva je torej žopet, da vedno in vestno nadzoruje celo poslovanje in ohrani zadrugo pred škodo.

Predvsem se naj posojuje le na kratko dobo in male zneske. Kakor ima posojilnica od vlagateljev le na kratko dobo in vselej odpovedljiv kapital, tako naj se pri vsakokratnem posojevanju določi z dolžnikom odplačilo v obrokih na ta način, da isti pri plačevanju obresti plača vselej tudi del glavnice. Zato se naj ne posojuje na vknjižbo — to naj bo le izjema velikih zavodov —

ampak na osebni kredit. — Posojilnice dajejo svojim zadružnikom to veliko dobroto, da dobijo hitro denar za takojšnja pomoč pri kakšnem nakupu ali kupčiji, kateri denar se pa naj tudi kmalu vrne. Za posojila na daljšo dobo so namenjene hranilnice, katere dobivajo stalne vloge, ustanove in vloge od mladoletnih, katere ostanejo dalje časa naložene.

Zelo pomanjkljivo je besedilo zadolžnic. Posebno napačno se je tolmačilo določilo glede odplačila v štirih letih pri rajfajzenovkah. Rajfajzenovke uživajo olajšavo, da smejo rabiti kolek po lestvici I pod pogojem, da obnovijo čez štiri leta to zadolžnico, nikakor pa s to olajšavo ni rečeno, da se dolg šele po štirih letih vrne. Država nam je dala to olajšavo, kakor jo uživamo pri menicah, noče pa biti prikrajšana in zahteva obnovitev koleka. Priporočal bi tedaj, da se zadolžnica glasi kakor menica le za pol leta, za katero dobo se navadno obresti plačajo, po preteku tega pol leta pa se lahko tudi pusti molče dolžniku posojilo na štiri leta, če je vreden posojila, drugače pa lahko svoj kapital vsak čas nazaj tirja. Zadružna Zveza je založila vzorna dolžna pisma, ki vsebujejo sedaj vse morebitne slučaje. Zadruga naj upeljejo brez izjeme te zadolžnice ravno sedaj, ko je večini potekla štiriletna doba. Zadolžnicam bodo morale posvetiti zadruga pač večjo pozornost, kakor so to do sedaj storile. Našel sem pri mnogih posojilnicah, da zadolžnice ali menice popolnoma manjkajo, da niso izpolnjene, ne pravilno podpisane, da manjkajo poroki, da niso kolkovane itd. Koliko se v tem oziru greši, je skoraj neverjetno. Pri neki posojilnici sem našel n. pr. popolnoma neizpolnjene zadolžnice in na mestu, kjer bi se moral podpisati dolžnik in poroki, našel sem samo dva križa. Na moje vprašanje mi je odgovoril tajnik, da se bodo te zadolžnice izpolnile, kadar bode imel čas in da se bosta pri križih že on in posojilniški sluga podpisala kot prič. Priporočam nujno, da se taki nedostatki odpravijo, zadolžnice poprej izpolnijo kakor se podpišejo in se obvezanim vselej prebere vsebina zadolžnice. Načelstvo naj skupno z nadzorstvom pregleda vsaj vsakega pol leta vse zadolžnice in menice, se natanko prepriča o njih pravilnosti, o stanju dolžnika in porokov ter z vso natančnostjo odpravi takoj vse nedostatke, ki so se našli.

Kakor sem že omenil, se naj določi odplačilo posojil v obrokih, ker dobiva na ta način zadruga vedno dovolj obratnega kapitala, zadružniku pa tudi koristi, ker ta vendar lažje odplačuje v malih zneskih, kakor pa celo glavnico naenkrat. Našel pa

sem veliko zelo zastarelih posojil, na katere še dolžnik od tiste dobe, odkar je dobil posojilo, prav nič ni odplačal i. s. po 10, 15 in še več let.

Menični eskompt, tekoči račun in enako sem našel le pri velikih zavodih in nimam tu nič posebnega omeniti.

Vsa posojila se naj dovoljujejo izključno le v sejah načelstva. Našel sem mnogokrat, da je načelnik sam proti naknadni odobritvi dovolil posojilo, da tako dano posojilo ni dovolj varno. Večkrat se dajejo posojila tudi na takozvane »bone«, kar je pa popolnoma nepravilno in se mora, kakor rečeno, vsako posojilo v sejah načelstva dovoliti in tudi v knjigah pravilno izpeljati.

Knjigovodstvo.

Dolžnost revizorja je, da posveti temu delu veliko pozornost. Da bi zamogel preizkušati vsako posamezno točko, za to ima premalo časa. V splošnem se vodijo knjige pravilno in se tudi vsako leto o pravem času zaključujejo. Od dobrega in natančnega knjigovodstva je odvisna hitra in lahka sestava računskega zaključka.

V mnogih slučajih se knjige niso vodile natanko, zato je bila tudi sestava bilance težja. In če se je že bilanca sestavila, so bile težkoče pri sestavi zgube in dobička in se je pri tej dostikrat postopalo zelo površno. V takih slučajih sem preiskal predvsem, če je bila bilanca pravilna in potem opozoril na napake ter pokazal na način, kako se ta sestava izvrši. Na tem mestu o tem govoriti, bi predaleč segalo. Zadržna Zveza je izdala vzorec, po katerem se sestavljajo računski zaključki, je pa to le vzorec in ne more obsegati vseh mogočih slučajev. Predvsem morajo biti razdelniki, inventure in druge listine natanko sestavljene in se morajo konečno številke med seboj vjemati, poprej seveda na sestavo bilance ni misliti.

Za vsako postavko v bilanci mora biti sestavljen dokaz, da je svota v aktivih in pasivih pravilna. Imamo dokaz za pravilnost hranilnih vlog, posojil, izposojil, deležev, zaostalih in predplačanih obresti itd.; pri večini posojilnic pa manjka seznam in cenitev posameznih predmetov za inventar. Ta izkaz morajo imeti zadrage in ga naj sestavljajo in odpišejo vsako leto vrednost na način, kakor sem to o priliki revizije obrazložil. En izraz, ki ga v bilanci mnogih zadrug najdem, je »prehodni znesek«. Našel sem, da se za tem marsikaj zakriva, kar ni zdravo in ne uživajo tiste zadrage, ki imajo visoke take prehodne zneske,

dosti zaupanja. V bilanci se naj imenujejo prehodni zneski tako, kar so i. s. dolg ali terjatev na ekspenzarju, na upravnih stroških, kolekih itd. in se naj za nje napravi natančen in resničen seznam ali izvleček.

Revizijsko poročilo.

Revizijsko poročilo se ne obravnava pri vseh zadrugah tako, kakor to predpisuje § 8 zakona z dne 10. junija 1903. Revizijsko poročilo se naj takoj po sprejemu obravnava v skupni seji načelstva in nadzorstva, se stavi na dnevni red prihodnjega občnega zbora in tam dobesedno prečita. — Ta določba je zato važna, da so vsi zadružniki poučeni o stanju zadruge. V revizijskih poročilih so tudi navedena največja posojila i. s. zaradi tega, da izvejo tudi drugi zadružniki, če so taka velika posojila zadružnemu premoženju primerna in če so tudi lahko izterljiva, ne da pride zadruha v zadrego, imajo pa tudi namen, da bi se visoka posojila sploh ne dovoljevala. O odpravi nedostatkov morajo navadno do gotovega termina poročati Zadružni Zvevi. Ta poročila so pa zelo pomanjkljiva, ker se navadno poroča, da se bodo, ali da so se nedostatki deloma odstranili ali po možnosti ali pa vsi. To ne zadostuje, ampak se mora poročati o vsaki točki določila in navesti, na kakšen način se je grajani nedostatek odpravil.

Pridem h koncu. — Podal sem v predstojećem le nekaj izvleček iz mnogih beležk, ki sem jih napravil o priliki revizij. — Prosim vas, delajmo tudi v bodoče neumorno, pokažimo povsod in z veseljem zadružen smisel in ne smatrajte revizije kot nekako sekaturu, temveč revizorja kot prijatelja zadružništva, na katerega se lahko vsi s polnim zaupanjem obračate.

Spomenica c. kr. poljedelskega ministrstva o kmetijskem zadružništvu.

(Dalje in konec).

III. Kar se tiče **nakupnih zadrug**, je treba pred vsemi odločno svariti pred velikimi lastnimi skladišči, dokler ni na razpolago velikih denarnih sredstev in rezerv. Poslovanje teh zadrug se lahko uredi tako, da potrebščin sploh ni treba shranjevati v

skladiščih ali pa se porabijo v to **najeti** prostori. Pomisleke vzbuja osobito ustanavljanje malih zadrug revnih kmetovalcev, ki so brez denarja in vendar delujejo kot posojilnice. kupujejo razno blago, si nakupijo kako hišo ter si uredijo nazadnje še kak mlin, mlekarno i. d. za svoje člane. Izredno nevarne so tudi kmetijske zadružne prodajalnice manufakturnega in kolonijalnega blaga (konzumi). Taka podjetja zahtevajo mnogo strokovnega znanja glede blaga in tržnih razmer ter morajo imeti izvrstnega poslovodjo. Ne more se odobravati, da bi se taki posli opravljali le s prihranki revnih ljudij, ne da bi vodile kupčijo zveze s svojim trgovskim znanjem in velikimi rezervami.

IV. S strojnimi zadrugami, ki so velekoristne, ako so pravilno urejene, se mnogokrat radi tega ni doseglo dobrih izkušenj, ker se je uporabila zadružna oblika tudi v slučajih, ki za to niso bili primerni. Včasih so se združili kmetovalci v strojne zadruge le v ta namen, da so se take zadruge zopet razdružile, kakor hitro so prejele subvencijo ali pa so obstajale še naprej, pač pa so se članom deleži izplačali. V bodoče take zadruge ne dobe več podpor.

V. Produktivne in prodajne zadruge so najtežavnejša podjetja in zahtevajo tudi največja denarna sredstva. Živinorejske, pašniške in zadruge za vnovčevanje živine spadajo v posebno vrsto, torej za te naslednja izvajanja ne veljajo. Vse ostale produktivne in prodajne zadruge pa zahtevajo po večini napravo dragih poslopij, nabavo strojev in večja denarna sredstva. Izkušnja uči, da so se ravno na tem polju zagrešile največje napake. Pred vsem je treba vedno uvaževati, da je temeljna misel teh zadrug združiti male kmetovalce v ta namen, da se pridobe za njihovo gospodarstvo koristi velikega posestva, kapital, kredit, produkcijska sredstva, stroji, poslopja itd. Govor bo torej le o takih zadrugah, ki združujejo male posestnike in iščejo državne podpore. Kajti če se združijo večji kapitalisti v velika industriji podobna podjetja, pač ne morejo zahtevati podpore iz državnih sredstev; državna sredstva niti nimajo tega namena, niti za to ne bi zadostovala.

V splošnem se priporoča, da se ustanavljajo kmetijske skladiščne, produktivne in prodajne zadruge le tam, kjer je razumevanje zadružnih nalog že zadosti ukoreninjeno. Kjer to manjka, tam naj se z ustanovitvijo še počaka. Mesto tega pa naj se med tem časom porabi vse moči za izpopolnitev obstoječih zadrug. Ravno produktivne zadruge zahtevajo od članov posebno mnogo

razumnosti in požrtvovalnosti, kajti če se v začetku ne dela z najetimi prostori, se takoj rabi velikih investicijskih sredstev. Ako pa se člane povabi k ustanovitvi, ne da bi se jim dalekosežnost tega koraka natančno pojasnila, potem postopajo in delajo na podlagi popolnoma napačnega naziranja, kar ne more biti koristno. Zadrugo smatrajo tuintam za podjetje, ki nasprotuje njihovim interesom, mesto da bi se zavedali, da so oni sami zadruga. Toda napačno sodijo razmere in dejstva ter se dajo mnogokrat poučevati od slabih svetovalcev, potem so pa prepričani, da jim bo država poravnala večino računa za poslopje, stroje itd., med tem ko ima malenkostni državni prispevek vendarle samo smisel in namen zmerne pomoči in podpore za lastno delo in lastna sredstva, osobito da lažje pomagajo vse ovire, ki se pojavljajo v prvi začetni dobi mladega podjetja. K vsemu temu še pride, da take zadruge na potrebo obrestovanja in odplačevanja investicijskih dolgov sploh ne mislijo — na obrestovanje obratnega kredita in navadno visokih režijskih stroškov se že sploh ne računa —, nadalje da smatrajo člani zadrugo za tujo podjetje, ki jim je nasprotno, katerega končno slabijo še s tem, da zahtevajo za pridelke, ki jih oddajo zadrugi, neprimerno visoke cene. Prva naloga ustanoviteljev skladiščnih, produktivnih in prodajnih zadrug mora torej biti, da člane pouče, da je potrebno ves ustanovni kapital spraviti skupaj z deleži, ki se vplačajo v gotovini, drugače utegnejo že same obresti uničiti mlado, šibko podjetje. Nadalje je treba zadružnike poučiti, da nekaj časa ne smejo pričakovati visokih dohodkov za svoje izdelke, kar je samoobsebi umljivo za vsakega podjetnika, ki si uredi veliko poslopje z različnimi stroji. Najprvo morajo misliti na odplačilo investicijskih dolgov, kajti kot zadruga postanejo lastniki velikega podjetja, katero morajo takoalitako enkrat poplačati. Toda mnogokrat se ob priliki ustanovitve vse to zadružnikom ne razloži in ne preiskuje, ali so dotični kmetovalci za tako zadružno razumevanje že zreli in ali imajo tudi že zadosti čuta za skupnost. Pač pa se tuintam taka riskantna zadružno podjetja ustanavljajo tako lahkomišelnost, kakor da bi šlo za pristop h kakemu zabavnemu društvu.

Vedno je treba pomisliti, da je tako zadružno podjetje celo potem še spojeno z velikim rizikom, če se je tudi izognilo vsem naštetim napakam, ako se je torej vplačal potreben kapital, nadalje ako se dolгови redno odplačujejo in se je vobče sestavil zanesljiv rentabilitetni proračun ter se je na pridelke zadružnikov

izplačevalo vedno le en del vrednosti. Spremembe v konjunkturi, slabe letine in pogreški poslovodij utegnejo postati usodepolni. Potem mora biti poplačan ves aparat, obresti in odplačilni obroki rastejo neusmiljeno naprej, vklub temu, da se v takih neugodnih časih nič ne zasluži. Ako k vsemu temu manjka še zadostni rezervni zaklad, utegne postati uspešen razvoj, da celo obstanek podjetja prav dvomljiv in s tem pride večkrat tudi obstanek mnogih malih kmetovalcev v nevarnost. Neobhodno potrebno je torej, da temelji zadruga in njeno poslovanje tudi na mnogoletnih opazovanjih pridelovalnih razmer dotičnega kraja. Prav nič pa se ne da opravičiti, ako opazijo kmetovalci kakega kraja, da so n. pr. cene krompirja zelo padle in da smatrajo potem za svoje edino rešilno sredstvo ustanovitev zadruge za izdelovanje špirta ali skroba, ne da bi poprej natančneje preskušali vse predpogoje. Vsak prijatelj kmetovalcev, ki hoče dati nasvet za ustanovitev kake produktivne zadruge, se mora zavedati velike odgovornosti, ki jo s takim nasvetom prevzame in če je bil le-ta še tako dobronjšljen. Vsak majhen pogrešek v načrtu in kalkilu utegne imeti usodepolne posledice za kmetovalce cele pokrajine, tuintam tudi za združništvo cele dežele. Saj je za kmetovalca — da ostanemo pri zgoranjem primoru — gotovo manjša škoda, ako vagon krompirja proda za nizko ceno, kakor pa če pride kot član v konkurz kake zadruge.

Uvaževati pa je treba razun vsega navedenega še nekaj družega. Na eni strani država sploh ni poklicana — in to je poljedelsko ministrstvo ves čas svoje pospeševalne akcije povdarjalo — s subvencijami prispevati za zadruge znaten del potrebnega ustanovnega in obratnega kapitala, na drugi strani pa tudi krediti, ki so za ustanovitev kake produktivne zadruge na razpolago, nikakor ne morejo zadostovati za investicijo in poslovanje. Nadalje pa se mora tudi zahtevati, da se postavi kmetijsko združništvo, ki je že delj časa prejemale pomoč od države, sčasoma na lastne noge in ne zahteva vedno žrtev od države. Tudi dežele gmotno niso v stanu nuditi zadrugam vedno višje podpore. Končno je treba pomisliti, da tvori ustanavljenje mnogih produktivnih zadrug, katerim potrebna sredstva manjkajo in so torej navezane v prvi vrsti na kredit, veliko nevarnost za tiste združne zveze, pri katerih so te zadruge včlanjene. Od zveze ne zahtevajo le obratnega, temveč tudi investicijski kredit, kar je opasno, kajti s tem gre v izgubo likvidnost vseh tistih sredstev, ki so jih zveze prejele od svojih posojilnic kot blagaj-

nične preostanke. Zveze se iz razumljivih vzrokov mnogokrat težko odločijo take kreditne prošnje odbiti, tudi če ustanovitve nove zadruga niso povzročile, morebiti za isto niti vedele niso in bi mogoče tako ustanovitev najraje celo odsvetovale. Ker pa še nimamo osrednje organizacije, ki bi izvrševala denarno izravnano med zvezami, primanjkuje slednjim za take kredite potrebnih obratnih sredstev, kar povzroča potrebne težkoče v dobah denarnega pomanjkanja.

Na podlagi vseh navedenih razlogov se za bodočnost torej priporoča pred vsem ze obstoječe produktivne zadruga v poslovanju in organizaciji izpopolniti in pri vseh bolanih pojavih delovati na ozdravljenje razmer. Kjer pa so razmere za nove ustanovitve ugodnejše, n. pr. za mlekarke zadruga, bo treba nastopati z največjo previdnostjo. Posebno bo nadalje treba misliti na odplačevanje kreditov. To se dela n. pr. pri oljarskih zadrugah v Dalmaciji že prav uspešno. Pri teh sicer se cene finega in navadnega olja lahko razločujejo in se torej, dokler investicijski dolgovi niso poplačani, zadružnikom na pridelke lažje plačujejo nizki delni zneski vrednosti, oz. bodočega izkupička. Tudi pri drugih vnovčevalnih zadrugah se pri dobri volji tako postopanje lahko uvede.

Kar se tiče državnih podpor kot prispevkov k investicijskim stroškom prodajnih in produktivnih zadrug, bo poljedelsko ministristvo v interesu kmetovalcev sarnih v bodoče zadovoljevanje takih prispevkov stavilo strožje pogoje, kakor doslej. Pred vsem se bodo — kar se je sicer v raznih odlokih že ponovno nanzanilo — načeloma zavrnile prošnje vseh tistih zadrug, ki so želele subvencije, ne da bi poljedelsko ministristvo glede vprašanja potrebe, rentabilitetnega proračuna, načrtov, proračunov, nameravanega načina poslovanja in vobče glede vseh pogojev za uspešno delovanje dobilo priliko zavzeti stališče poprej, predno se je v zadrugi že sklenilo nakupiti posestva, staviti draga poslopja ter jih opremiti s stroji in raznim drugim inventarjem. Ako se poljedelsko ministristvo v tem štadiju v vseh teh točkah glede nameravane ustanovitve s primernimi dokazili pomiri, je vsekakor še potrebno, da je z ustanovitvijo zadovoljna tudi dotična zadružna zveza, na katero se bo zadruga pozneje obrnila radi kredita. Tudi bo poljedelsko ministristvo, kakor je to nekaterim deželnim vladam že z odlokom z dne 8. novembra 1910 št. 43885 javilo, zavračalo subvencijske prošnje mlinskih, pekarskih in drugih podobnih zadrug, ki imajo bolj značaj indu-

strijalnih ali obrtnih podjetij, kakor vobče vseh takoimenovanih kmetijskih zadrug, ki so kapitalističnega značaja, ker si ustanovljajo velike tovarne za skrob, sladkor itd., in drage elektrarne in ki mnogokrat v prvi vrsti niti ne služijo kmetijskim koristem.

Glede drugih kmetijskih preduktivnih in prodajnih zadrug, ki se utegnejo v bodočih letih ustanoviti in ki so z upoštevanjem zgoranjih izvajanj vložile subvencijske prošnje, poljedelsko ministrstvo ne bo le vseh ostalih pogojev za možnost prospevanja najstrožje presojalo, temveč bo stavilo tudi sledeče zahteve: Najmanj 50% investicijskih stroškov mora biti kritih z vplačanimi deleži, kar je treba z zanesljivimi dokazili potrditi in ne samo v prošnji navesti; dotična dežela mora zadrugi istotako dovoliti primeren prispevek; načrti in proračuni morajo biti od strokovnjakov potrjeni; stavbe in strojne opreme morajo biti priprosto in varčno urejene, da se zabranijo visoki investicijski stroški; sestavljen mora biti natančno rentabilitetni račun (račun donosnosti), v katerem se upošteva obrestovanje obratnega in investicijskega kapitala in odplačilo investicijskega denarja v približno 15 letih; nadalje mora biti v pravilih z notarskim aktom določena obveznost članstva za najmanj 5 do 10 let; istotako morajo člani biti že po pravilih zavezani, da bodo vse pridelke, ki jih prodaja zadruga, oddajali isti; določeni morajo biti zadostni odpisi na poslopih, strojih in inventarju; za najnižjo kvaliteto zadrugi oddanega blaga še sme pri izročitvi izplačati največ 75% vrednosti, ostanek se sme izplačati še le tedaj, če je zadruga v resnici dosegla dobiček; zbirati se morajo rezerve s prispevki iz čistega dobička in z majhnimi podajnimi pristojbinami, ki se dočijo na podlagi enotne mere ali teže pridelkov. Končno bodo morale zadruge skrbeti, da bodo dotično podjetje v tehničnem in trgovskem oziru vodili teoretično in praktično izvežbani strokovnjaki in se bo to moralo poljedelskemu ministrstvu s primernimi poročili dokazati.

Poljedelsko ministrstvo bo zahtevalo od podpisanih zadrug rezerv ali izjavo, da bodo prejeta podpora vrnilo, ako predpisanih pogojev v katerikoli točki ne bodo izpolnjevale ali ako bodo glede rednega poslovanja zanemarjale potrebno previdnost ali ako bodo nemara zadružnikom celo izplačale vloge, ko dobe subvencijo, kar se je že dogodilo pri nekaterih strojnih zadrugah in pri nekaterih planinskih mlekarskih podjetjih, ki so se le radi subvencije spremenile v zadrugo.

VI. O kmetijskih **zadružnih zvezah** mora poljedelsko ministrstvo omeniti, da ima velika večina istih izvrstno vodstvo, ki trpe tuintam le vsled splošnega denarnega pomanjkanja, vsled manjkanja zadružnega osrednjega denarnega zavoda (osrednje denarne centrale zadružnih zvez) in vsled morebitnih napak nekaterih članic; najdejo pa se v državi tudi take zveze, ki vzbujajo s svojim postopanjem največje pomisleke in so žalibog deloma povzročile že tudi katastrofe. Take zveze so krive, ako je prišla v njihovem okolišu toli plodonosna zadružna misel ob dobro ime. Mnogo malih gospodarskih eksistenc je bilo v nevarnosti, državo pa so klicali na pomoč, da izvede sanacijo. Takim zvezam je pripisovati v prvi vrsti, da se vzbuja splošna nevolja proti zadružništvu, pri čemer se mnogokrat prezrejo velike dobrote, ki so jih kmetovalci prejeli iz teh naprav ter se tako radi nekaterih izrastkov obsoja celi zistem. V interesu zadružnih zvez samih kot poklicanih varuhov zadružnih ciljev je torej, da v tem pogledu povzročijo spremembe in se osobito v svojem poslovanju drže najstrožjih in najracionalnejših načel.

Osobito se je k sreči v prav osamljenih slučajih dogodilo, da so se zveze, bodisi proti izrecnemu besedilu pravil, bodisi v namenoma napačnem tolmačenju posameznih določb, spustile v nevarne špekulativne posle, kateri leže popolnoma izven kroga tistih nalog, ki so poverjene kmetijskim zadružnim zvezam; s pomočjo menic izstavljenih od zadrug - članic iz prijaznosti in s pomočjo neresničnih (fingiranih) vložnih knjižic so si take zveze nabavile za te posle potrebnih denarnih sredstev; načelstvo in nadzorstvo si ni nikdar pobrigalo za svoje dolžnosti; revizorjeve graje so bile kratkomalo ignorirane. Dogodilo se je tudi, da so se brez vsakega stvarnega znanja in upanja na uspeh ustanavljala velika skladišča, blagajniški in knjigovodstveni posli so bili izročeni eni sami osebi, blagajna ni bila pod dvojnimi ključi, posojila se niso dovoljevala samo članom, v slepem zaupanju se je izročilo celo poslovanje poedinim osebam itd. itd.

Nekatere druge zveze niso zagrešile proti rednemu poslovanju takih strahovitih napak, njihovo poslovanje je bilo v splošnem pravilno in vendar so vkljub najboljšim namenom zabredle v pogreške, radi katerih bi utegnile v bodočnosti nastati še velike težave. Pred vsem je v tem oziru treba opozoriti na mali lastni kapital, ki je mnogokrat s hranilnimi vlogami v prav nezdravem razmerju. Treba bo torej povišati deležni kapital in delovati na to, da se nabere dostih rezerv. Pri nekaterih zvezah

se priporoča revidirati in spremeniti pravila tako, da so izrecno in brezpogojno izključeni vsi posli, ki ne spadajo k nalogam kmetijske zadružne zveze. Nadalje bo treba z vso natančnostjo paziti na to, da se pri dovoljevanju posojil včlanjenim zadrugam skrbno presojuje pogoji, da vsi organi zveze vedno opravljajo svoje dolžnosti, da se člani načelstva medsebojno nadzorujejo in da nadzorstvo izvršuje svoje naloge z vso strogostjo. Brezpogojno je tudi treba opustiti ustanavljanje konkurenčnih kot bojnih zadrug v enem in istem kraju proti članicam drugih zvez, tudi se ne sme članic od drugih zvez vabiti k sebi s tem, da se jim nudi lažje kreditne pogoje.

Nekatere zveze trpe tudi vsled tega, ker niso skrbele za likvidnost svojih denarnih sredstev in se nahajajo torej v nevarnosti, da utegnejo pri nepričakovanem navalu vlagateljev priti v težkoče. Zadruga niso razločevale med posestnim in poslovnim kreditom — napaka, ki bi se ji dalo izogniti, ako bi zadruga delovale skupno in sporazumno s hipotečnimi zavodi —, osebni kredit so dovoljevale na hipoteke, zveze so zabijale denar v investicije produktivnih zadrug, nalagale preostanke v vrednostne papirje, ki so spojeni z nevarnostjo kurznih izgub, ali celo v hiše; z vsem tem se je ovirala likvidnost zvezinih denarnih sredstev, varnost zvez pa je bila stalno v nevarnosti. V prvi vrsti bi se vendar moralo paziti na to, da se krijejo investicijski kredit z dolgodobnimi posojili hipotečnih zavodov in ne iz hranilnih vlog, katere vlagatelji lahko vsak čas odpokličejo. Redno bi naj zveze dovoljevale le kredite v tekočem računu, svoje preostanke naj bi zopet nalagale pri velikih bankah na tekoči račun. To pa bo mogoče le potem, ako se pri zvezah — pri nekaterih se je to že zgodilo — uveljavijo prava bančnotehnična poslovna načela, ako iste stopijo v zvezo s hipotečnimi zavodi v svrhu prevzetja od zadrug dovoljenih hipotek, nadalje ako oddajo ves za dobavo denarja zbran menični material za zdavnaj perficirane kreditne posle ter vobče ako vedno upoštevajo, da ima zadružna zveza čisto druge naloge, kakor kako bančno podjetje. Kmetijska kreditna zveza se sme pač v gotovi meri in pod gotovimi pogoji pečati s skupnim nakupovanjem in prodajanjem kmetijskega blaga, dokler se to lahko opravi brez rizika in komisijonalno; kot kreditna organizacija pa ima vendarle v prvi vrsti nalogo, skrbeti med članicami za denarno izravnavo. Sprejema naj na tekoči račun preostanke zadrug ter naj potom članic iste nalaga v osebni kredit, ne sme pa brez pomisleka opravljati bančne in

nevarne posle, kajti nikdar ne sme prezreti, da so njene vloge prišle od malih kmetijskih vlagateljev; že nelikvidnost teh denarjev sama utegne radi tega v gotovih razmerah povzročiti polom mnogih gospodarskih eksistenc.

Poljedelsko ministrstvo bo torej z ozirom na izkušnje zadnjih časov v bodoče subvencijske prošnje zadrुžnih zvez strožje presojalo. Dovolitev subvencije bo v prvi vrsti odvisna od tega, da se ministrstvu predloži zadnje revizijsko poročilo ter ali in v koliko so se že odpravili nedostatki, ki jih revizijsko poročilo navaja. Poljedelsko ministrstvo bo tudi, ako se mu bo zdelo potrebno, pred dovolitvijo podpore samo odredilo revizijo dotične zveze ter bo tudi samo izbralo revizorja. S takim postopanjem naj se doseže, da se bodo zveze v bodoče v svojem poslovanju izogibale velikim napakam ter se bodo omejevale le na iste naloge, ki so jim bile naložene pri ustanovitvi, nadalje pa se naj doseže tudi to, da se vedno bolj približamo tistim ciljem, ki se jih s subvencijami zasleduje že od začetka. Dovoljevanje režijskih podpor namreč v smislu cele pospeševalne akcije ne more večno trajati, temveč je bilo vedno mišljeno le tako, da se s tem pomaga obvladati začetne tožkoče, da pa morajo zveze sčasoma izhajati brez teh podpor. Kako dolgo naj traja ta začetni štadij — nekaj let ali eno desetletje ali še dalje —, o tem se niso nikdar izdale trdne določbe, temveč je to odvisno od individualnih in krajevnih razmer. Nikakor pa pospeševalni načrt ni temeljil na naziranje, da bi zveze ki delujejo že dolga leta in se tuintam spuščajo tudi še v bančne posle, ne smele misliti na izhajanje brez subvencij, temveč da stavijo celo še vedno višje zahteve. Pomisliti je treba pri tem še to, da tudi proračunski položaj države zahteva omejitev podporne akcije. Poljedelsko ministrstvo se mora istotako na to ozirati in bo radi tega v bodoče presojalo subvencijske prošnje zvez po načelih, ki so tu obrazložena.

VII. Zgoranja izvajanja spominjajo sicer na razne napake, ki so se pojavile v poslovanju zadrug in zvez ter obljubujejo, da se bo tudi o priliki dovoljenja državnih podpor strogo pazilo na odstranjevanje pogręškov, vendar se pri vsem tem mora priznati, da so uspehi avstrijskega kmetijskega zadrुžništva v celoti — izrastke najdemo na vseh poljih gospodarskega življenja — že uprav občudovanja vredni. Je to zasluga mnogih izbornih in odločnih zadrुžnih funkcionarjev in vseh zadrुžnikov, ki so organizirani v okroglo 12.000 zadrugah in 40 zvezah. Ta spomenica pa se tudi ne more smatrati za obsodbo dosedanjega gospodarsko-

političnega načela o pospeševanju samopomoči potom državnih podpor, temveč smatra poljedelsko ministrstvo tudi v bodoče za svojo dolžnost, da podpira kmetijsko združništvo, ki ni velike važnosti le za kmetijstvo, temveč za vse gospodarsko življenje; z združništvom se je odprlo polje, na katerem se izvršuje pozitivno gospodarsko delo največje važnosti in to z opuščanjem napak enostranskega individualizma in komunizma. Tako pospeševanje pa ni močno samo z gmotnimi sredstvi, temveč tudi z nasveti in navodili. Povrniti se treba k edino pravilnemu nazoru, da državna pomoč ne sme nadomeščati samopomoči, temveč jo sme le vzbujati, oživljati in pospeševati, omejiti se je treba zgolj na združne naloge in vse spoznane napake opuščati; ako bo avstrijsko kmetijsko združništvo to uvaževalo, potem mu je napredek, uspešen razvoj ragotovljen. Pri takem poslovanju sme tudi vedno računati na podpiranje od strani poljedelskega ministrstva.

Združne in razne gospodarske vesti.

Kako je gnojiti z umetnimi gnojili? Ako bi hotel kdo trditi, da so umetna gnojila boljša ko domači hlevski gnoj, se mu lahko v obraz pove, da je lažnik in da govori to edino le v prid kupčiji z umetnimi gnojili. Istotako pa tudi oni nima prav, ki bi trdil, da so umetna gnojila zanič. V obče se lahko reče, da stojita domači gnoj in umetna gnojila na isti stopinji glede vrednosti. Ako naj umetna gnojila tekmujejo z domačim gnojem, se mora v prvi vrsti na to gledati, da jih rabimo pravilno, to je tako, da nadomestimo ž njimi domači gnoj popolnoma. Vsak kmetovalec ve, da ima domači gnoj vse one tvarine v sebi, ki so za rast rastlin neobhodno potrebne in te tvarine so: kalj, dušik in fosforova kislina. Umetnih gnojil je pa mnogo vrst in vsako posamezno umetno gnojilo ima vedno le po eno prej imenovanih snovi, torej je glavni pogoj pri uspešni porabi umetnih gnojil, da vzamemo od teh toliko vrst, da spravimo v zemljo vse iste snovi, kakor z domačim gnojem. — Nekateri, ki imajo o umetnih gnojilih še prav malo pojma, mislijo, da je ime »umetno gnojilo« nekako blago ene in iste kakovosti, samo da je eno

bolj drago — drugo bolj po ceni. Takšno mnenje je popolnoma napačno, ampak umetna gnojila se delijo v tri glavne skupine: v kalijeve, dušičnata in fosfornata gnojila. Kdor torej hoče imeti od gnojenja z umetnimi gnojili pravi uspeh, mora kupiti od vsake teh treh skupin po eno gnojilo, ker le v tem slučaju je postregel rastlinam z vsemi hranilnimi snovmi, ki so v domačem gnoju združene. Ako smo tako ravnali, bode uspeh gnojenja tudi isti, kakor z domačim gnojem; v mnogih slučajih še celo boljši, ker imamo pri porabi umetnih gnojil to prednost, da spravimo v zemljo več hranilnih snovi, kakor z domačim gnojem. — Kot najboljše kalijevo gnojilo se priporoča kalijeve sol, ki vsebuje 40% hranilne snovi kalija. Kalijevo gnojilo je tudi kajnit, ki se rabi najbolj za travnike in vsebuje le 12—13 odstotkov kalija. Gnojenje s kalijevo soljo pride mnogo ceneje. Kot fosfornata gnojila pridejo za nas Tomasova žindra in superfosfat v poštev, katera gnojila se naj pred trosenjem pomešajo s kalijevimi gnojili, da jih je lažje enakomerno potrositi. Najbolje je, če se ta gnojila potrosijo že pred oranjem; podorjejo pa se naj plitvo, da, zadostuje celo, če jih pred setvijo z brano prevlačimo. Velika napaka je pa, potrositi samo fosfornata gnojila, kakor se pri nas še prepogosto godi. Napačno je to zaradi tega, ker s tem gnojenjem dobe rastline samo fosforovo kislino, kalija in dušika pa ne. Izmed dušičnatih gnojil je pa čilski soliter najbolj priporočljiv, posebno za pomladanske setve, ker učinkuje izmed vseh gnojil najbolj hitro in se njegovih hranilnih snovi v zemlji nič ne poizgubi, kakor je to pri žveplenokislem amonijaku ali amonijevem sulfatu slučaj, ki je tudi dušičnato gnojilo. Čilski soliter se lahko potrosi kratko pred setvijo, pri setvi ali pa tudi po setvi; še celo po vrhu, ko so rastline že iz zemlje, ga lahko z uspehom potrosimo. V tem slučaju se pa naj trosi le ob času, ko so rastline suhe. — Koliko se naj vsakega gnojila za to in ono kulturo vzame, da bo uspeh gotov, je pač težko natanko povedati, ker mnogo je odvisno od lege in kakovosti zemlje. Najbolje je, da priredi vsak kmetovalec najprej male poskuse, predno gnoji v velikem. Na ta način se lahko sam natanko prepriča, koliko in katera gnojila potrebuje njegova zemlja. Navadno se jemlje za 1 oral pomladanske setve (oves, koruzo, krompir) po 100—160 kg kalijeve soli, 200—300 kg superfosfata ali Tomasove žindre in 100—150 kg čilskega solitra.

Kmetijsko združništvo v Nemčiji. Leta 1912 se je v Nemčiji na novo ustanovilo 1541 kmetijskih zadrug, razdružilo

pa se jih je 227, tako da prirast znaša 1314 proti 1087 leta 1911 in 813 leta 1910. Prirast se razdeli na posamezne vrste takole:

posojilnic	683
nakupnih in prodajnih zadrug	39
mlekaren	62
raznih zadrug	480

Med slednjimi je 342 zadružnih elektrarn, 12 zadrug za vnovčevanje živine, 27 vodovodnih, 47 strojnih, 14 konjerejskih, 18 živinorejskih in 18 pašniških zadrug. Stanje koncem leta 1912 je sledeče:

osrednjih zadrug	98
posojilnic	16.927
nakupnih in prodajnih zadrug	2.409
mlekaren	3.488
raznih zadrug	3.654

skupaj 26.576 zadrug.

Članov je v teh zadrugah okroglo 2 in pol milijona. Glede posojilnic je omeniti, da imajo iste lastnih sredstev že okroglo 360 milijonov kron, vlog pa 2.880 milijonov K. Trpele so v letu 1912 vsled splošne gospodarske krize. V tej dobi se je od strani nezadružnih zavodov uprizoril na vloge med kmečkim prebivalstvom velik lov, ki pa je bil skoraj popolnoma brezuspešen, kar kaže na dobro zadružno vzgojo nemških zadrugarjev. Ljudi vobče je bilo poslovanje skoraj povsod prav uspešno. Izjeme so k sreči prav redke in so bile povzročene pred vsem radi previsokih posojil na sami osebi, nadalje radi dovoljevanja vknjiženih posojil in radi prevelike zaupljivosti napram nepoštenim funkcionarjem. Toda kakor rečeno: to so bile le prav redke izjeme, ki rode za bodočnost tudi dosti dober nauk. Med produktivnimi zadrugami nas najbolj zanimajo zadružne elektrarne. Ta vrsta zadrug je številno in na znotraj zelo napredovala. Zadružne zveze ustanavljajo posebne elektroteknične oddelke, nastavljajo inženirje in z vso previdnostjo delujejo na to, da se upelje poraba električnih moči v vse panoge kmetijskega gospodarstva, kjer je to sploh mogoče.

Osrednji zadružni denarni zavod na Pruskem je je ustanovil leta 1895 z namenom, da pospešuje zadružni osebni kredit. Država je dala v začetku na razpolago 6 milijonov kron ter je to svojo vlogo zvišala tekom let na 90 milijonov kron (75 milijonov Mk.) Zavod ne dovoljuje kredita posameznim zadrugam, temveč le zadružnim zvezam. Leta 1911 je bilo 46 zadružnih

central v prometu z pruskim osrednjim združnim zavodom. Doslej je posloval ta zavod le s pruskimi zadrugami, v bodoče se raztegne njegovo poslovanje tudi na izven pruske zadruga v Nemčiji. Rezerve zavoda znašajo že skoro 10 milijonov kron, vlog je bilo dne 31. marca 1912 okroglo 112 milijonov kron. Kjer pride država s takimi ogromnimi svotami na pomoč, tam se tekom le, seveda lahko izkažejo lepi uspehi. Na Avstrijskem se ustanovitev državne združne denarne centrale še le pripravlja.

Vestnik „Združne Zveze v Celju“.

Vsem članicam!

Takoj po občnem zboru naj vpošlje vsaka zadruga Združni Zvezi v Celju tri izvode računskega zaključka in dobeseden prepis zapisa o občnem zboru.

Kakšne vloge je poslati na državne oblasti, to je razvidno iz Lapajnetovega »Posojilničarja«. Opozarjamo samo, da se naj vpošlje računski zaključek zanesljivo v treh izvodih na pristojno okrajno glavarstvo kot politično oblast in v treh izvodih na pristojno okrajno glavarstvo kot davčno oblast. Drugače celo leto ne bo miru. Te slednje pošiljatve naj se izvrše priporočeno.

V davčnih zadevah pa ponovno opozarjamo, da se naj vsaka zadruga obrne poprej na Zvezo z vprašanjem za svet, ako v kaki točki nima popolne jasnosti ali ako je mnenja, da je davčni predpis previsok.